

"שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה"

יוכבד שוורץ

כותרת המאמר לקוחה מדברי התוספות במסכת מגילה דף ל"ב עמוד א' דיבור המתחיל "והשונה בלא זמרה" התוספות מתייחסים לדברי הגמרא שם:
"אמר ר' יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר: וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים".

לדעת התוספות המשנה נלמדה בעל-פה ולכן הייתה זמרה דהיינו נגינה מיוחדת למשנה, "ועל ידי כך היו נזכרים יותר" (שם בתוספות).

נגינת המשנה, שהיתה מקובלת בתקופת חז"ל, נעלמה מאיתנו, אולם הצורך לשנן משניות בנעימה קיים ועומד. בדורנו נעשו נסיונות אחדים להלחנת המשנה והריני מבקשת להציג ניסיון נוסף המתאים במיוחד לילדים בגיל הרך.

הלחנת היגדים מתוך המשנה באה מתוך מגמות אחדות, אשר בסיסן הוא שילוב בין לימוד המשנה לבין המוסיקה. השירים מיועדים לילדים בגיל הרך ומטרתם ליצור אמצעי חווייתי ללימוד המשניות בעל-פה. המוסיקה באה לעזור אצל הילד רגש והלך-רוח הדרושים לו להפנמת הנלמד. שירת-המשנה יוצרת זיקה משלימה בין החוויה הדתית-לימודית לבין החוויה המוסיקלית.

הלחנת שירים מהמשנה מושתתת על שני יסודות:

א. תודעה יהודית שורשית של לימוד המשנה כחלק נכבד של קיום מצות לימוד תורה ושינונה וכגורם דתי חשוב.

ב. כשרון מוסיקלי להביע את המשנה בצלילים ובסגנון מיוחד שיש בו נימה יהודית, כאשר המוסיקה היא שימושית ותכליתה לימוד המשנה.

בתהליך הלחנת השירים מתוך המשנה יש ניסיון להביע רעיונות עמוקים מהתושבע"פ באמצעים מוסיקליים פשוטים. המוסיקה משולבת במשנה בסגנון של מעין ניגון לימוד בבית המדרש.

הלחנים שלפנינו הם פשוטים, עממיים והילדים בגיל הרך יכולים לשיר אותם.

הריתמוס (=המקצב) אינו מורכב ובהחלט בלתי מפותח, ואילו המלודיה (=המנגינה) בעלת דיאפזון (=מנעד צלילים) מתאים ליכולת השירה של הילדים. עובדות אלה מסייעות לשירים להיות קליטים ובעלי כוח משיכה חזק. רמת השיר מתאימה ליכולת השירה של הילדים. כרם, למרות היותו של השיר פשוט ו"בראשיתי" מבחינתו המוסיקלית,

"שהיו רגילין לשנות המשניות בזמרה"

ב. פרטיטורה לקול, כינור, קלרינט ופסנתר.

יוכבד שורץ

הוא יכול לשמש גרעין ויסוד לעיבוד מוסיקלי מורכב על-ידי איש המקצוע — המורה למוסיקה.

בדפי התווים שלפנינו שתי צורות של כתיבת הלחנים למשנה:
א. השיר עם סימני אקורדים.

ב. עיבוד השיר בפרטיטורה (=תכליל) לפסנתר כינור וקלרינט.

בצורה הראשונה השיר כתוב ומעובד בצורה קלה ומתאימה לנגינה בכלי מקלדת (אורגנית, פסנתר, אקורדיון). מחנכת או גננת בגיל הרך שרכשה ידע בסיסי בנגינה (במהלך לימודיה בסמינר או בהשתלמות מורים) ומשלבת את המוסיקה במהלך עבודתה החינוכית השוטפת, תוכל לנגן או לשיר את השירים על-פי התווים שלפניה.

הצורה השניה מיועדת לאנשי המקצוע — המוסיקאים המנגנים את השיר הפשוט בעיבודים ובוריאציות מורכבות, ומביאים את השיר לרמה מוסיקלית גבוהה, מעניינת ומרתקת.

בעזרת קלטת מתאימה המצורפת לתוכנית זו, יוכלו התלמידים בגיל הרך להאזין לשירים בכיוצם האמנותי. מורה או גננת שאיננה מנגנת תסתפק בהקניית השירים באמצעות האזנה לקלטת.

להלן שתי דוגמאות להלחנת היגדים מהמשנה.

1. "הוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות" (מסכת אבות פרק א' משנה ט"ו)
א. המנגינה עם אקורדים:

1. הדוגמאות לקוחות מתוך החוברת "הלחנת המשנה" מאת יוכבד שורץ.

ב. פרטיטורה לקול, כינור, קלרינט ופסנתר.

This musical score is for the song "The Rose Tree" and includes parts for Voice, Clarinet, Violin, and Piano. The music is written in 6/8 time with a key signature of one flat (B-flat). The score is divided into four systems, each corresponding to one of the instruments or the voice. The Voice part is written in a single staff. The Clarinet, Violin, and Piano parts are written in staves grouped together, with the Piano part using a grand staff (treble and bass clefs). The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some measures containing rests. The overall style is that of a traditional folk song arrangement.

The musical score is written for five instruments: Voice (Vx.), Clarinet (Clar.), Violin (Vln.), Piano (Pno.), and Cello/Double Bass (Cm.). The key signature has one sharp (F#), indicating D major or B minor. The time signature is common time (C). The lyrics are in Hebrew, starting with "מר ויאו שיא יג יה דה יו בי". The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines.

יוכבד שוורץ

The musical score is for the song "The Song of the Lullaby" (Shema Yisroel). It features a vocal soloist and a piano accompaniment. The vocal line is in Hebrew and includes the lyrics "שמע ישראל יהוה אחד יהוה אחד" (Hear, O Israel: The Lord is one, The Lord is one). The piano accompaniment consists of a repeating bass line in the left hand and a melody in the right hand. The score is divided into four measures, with the first measure containing the vocal entry and the subsequent measures containing the piano accompaniment. The tempo is marked "Allegretto" and the key signature is one sharp (F#).

Vc. *Vocal Soloist*

Cl. *Clarinet*

Vn. *Violin*

Pno. *Piano*

Pno. *Piano*

G *First Measure*

1^c *Second Measure*

2^c *Third Measure*

3^c *Fourth Measure*

4^c *Fifth Measure*

5^c *Sixth Measure*

6^c *Seventh Measure*

7^c *Eighth Measure*

8^c *Ninth Measure*

9^c *Tenth Measure*

10^c *Eleventh Measure*

11^c *Twelfth Measure*

12^c *Thirteenth Measure*

13^c *Fourteenth Measure*

14^c *Fifteenth Measure*

15^c *Sixteenth Measure*

16^c *Seventeenth Measure*

17^c *Eighteenth Measure*

18^c *Nineteenth Measure*

19^c *Twentieth Measure*

20^c *Twenty-first Measure*

21^c *Twenty-second Measure*

22^c *Twenty-third Measure*

23^c *Twenty-fourth Measure*

24^c *Twenty-fifth Measure*

25^c *Twenty-sixth Measure*

26^c *Twenty-seventh Measure*

27^c *Twenty-eighth Measure*

28^c *Twenty-ninth Measure*

29^c *Thirtieth Measure*

30^c *Thirty-first Measure*

31^c *Thirty-second Measure*

32^c *Thirty-third Measure*

33^c *Thirty-fourth Measure*

34^c *Thirty-fifth Measure*

35^c *Thirty-sixth Measure*

36^c *Thirty-seventh Measure*

37^c *Thirty-eighth Measure*

38^c *Thirty-ninth Measure*

39^c *Fortieth Measure*

40^c *Forty-first Measure*

41^c *Forty-second Measure*

42^c *Forty-third Measure*

43^c *Forty-fourth Measure*

44^c *Forty-fifth Measure*

45^c *Forty-sixth Measure*

46^c *Forty-seventh Measure*

47^c *Forty-eighth Measure*

48^c *Forty-ninth Measure*

49^c *Fiftieth Measure*

50^c *Fifty-first Measure*

51^c *Fifty-second Measure*

52^c *Fifty-third Measure*

53^c *Fifty-fourth Measure*

54^c *Fifty-fifth Measure*

55^c *Fifty-sixth Measure*

56^c *Fifty-seventh Measure*

57^c *Fifty-eighth Measure*

58^c *Fifty-ninth Measure*

59^c *Sixtieth Measure*

60^c *Sixty-first Measure*

61^c *Sixty-second Measure*

62^c *Sixty-third Measure*

63^c *Sixty-fourth Measure*

64^c *Sixty-fifth Measure*

65^c *Sixty-sixth Measure*

66^c *Sixty-seventh Measure*

67^c *Sixty-eighth Measure*

68^c *Sixty-ninth Measure*

69^c *Seventieth Measure*

70^c *Seventy-first Measure*

71^c *Seventy-second Measure*

72^c *Seventy-third Measure*

73^c *Seventy-fourth Measure*

74^c *Seventy-fifth Measure*

75^c *Seventy-sixth Measure*

76^c *Seventy-seventh Measure*

77^c *Seventy-eighth Measure*

78^c *Seventy-ninth Measure*

79^c *Eightieth Measure*

80^c *Eighty-first Measure*

81^c *Eighty-second Measure*

82^c *Eighty-third Measure*

83^c *Eighty-fourth Measure*

84^c *Eighty-fifth Measure*

85^c *Eighty-sixth Measure*

86^c *Eighty-seventh Measure*

87^c *Eighty-eighth Measure*

88^c *Eighty-ninth Measure*

89^c *Ninetieth Measure*

90^c *Ninety-first Measure*

91^c *Ninety-second Measure*

92^c *Ninety-third Measure*

93^c *Ninety-fourth Measure*

94^c *Ninety-fifth Measure*

95^c *Ninety-sixth Measure*

96^c *Ninety-seventh Measure*

97^c *Ninety-eighth Measure*

98^c *Ninety-ninth Measure*

99^c *Hundredth Measure*

100^c *Hundred-first Measure*

101^c *Hundred-second Measure*

102^c *Hundred-third Measure*

103^c *Hundred-fourth Measure*

104^c *Hundred-fifth Measure*

105^c *Hundred-sixth Measure*

106^c *Hundred-seventh Measure*

107^c *Hundred-eighth Measure*

108^c *Hundred-ninth Measure*

109^c *Hundred-tenth Measure*

110^c *Hundred-eleventh Measure*

111^c *Hundred-twelfth Measure*

112^c *Hundred-thirteenth Measure*

113^c *Hundred-fourteenth Measure*

114^c *Hundred-fifteenth Measure*

115^c *Hundred-sixteenth Measure*

116^c *Hundred-seventeenth Measure*

117^c *Hundred-eighteenth Measure*

118^c *Hundred-nineteenth Measure*

119^c *Hundred-twentieth Measure*

120^c *Hundred-twenty-first Measure*

121^c *Hundred-twenty-second Measure*

122^c *Hundred-twenty-third Measure*

123^c *Hundred-twenty-fourth Measure*

124^c *Hundred-twenty-fifth Measure*

125^c *Hundred-twenty-sixth Measure*

126^c *Hundred-twenty-seventh Measure*

127^c *Hundred-twenty-eighth Measure*

128^c *Hundred-twenty-ninth Measure*

129^c *Hundred-thirtieth Measure*

130^c *Hundred-thirty-first Measure*

131^c *Hundred-thirty-second Measure*

132^c *Hundred-thirty-third Measure*

133^c *Hundred-thirty-fourth Measure*

134^c *Hundred-thirty-fifth Measure*

135^c *Hundred-thirty-sixth Measure*

136^c *Hundred-thirty-seventh Measure*

137^c *Hundred-thirty-eighth Measure*

138

2. "רבי יהודה הנשיא אומר: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" (מסכת אבות פרק ב' משנה ב')

א. המנגינה עם אקורדים:

מר - או שיא י - נ - יה דה - הו - י - בי - ר
 ו - א - יך - ד עם רה - תו - ד - מו - תל - מה

יוכבד שוורץ

7 Fm

Vx. תו- ד מו- תל- פה י

Clar.

Vln.

Pno.

9 G Fm G Cm

Vx. רה עם ד רך א- צ

Clar.

Vln.

Pno.